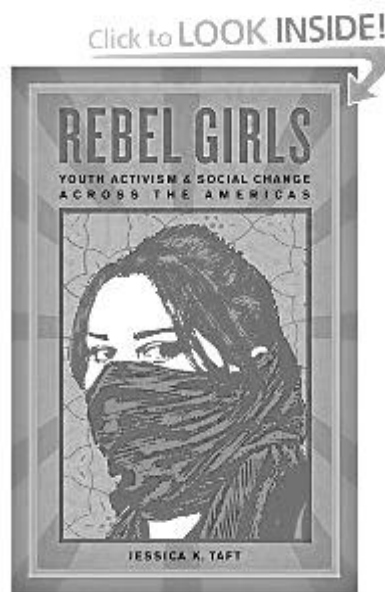

معرفی و نقد کتاب

دختران شورشی: فعالان جوان و تغییر اجتماعی در سراسر آمریکا^۱

نویسنده: جسیکا تفت

نقد و معرفی: علیرضا رضایی^۲

1. Jessica K. Taft (2011), *Rebel Girls; Youth Activism and Social Change across the Americas*, New York and London: New York University Press, pp. 256.

۲. استادیار و عضو هیأت علمی گروه روابط بین‌الملل دانشگاه آزاد اسلامی، واحد همدان. (IR.Alirezazaei@gmail.com)

مقدمه

کتاب «دختران شورشی: فعالان جوان و تغییر اجتماعی در سراسر آمریکا» نوشته‌ی جسیکا تفت، استاد جامعه‌شناسی کالج دیویدسون در کارولینای شمالی است. ایشان صاحب تألیفاتی در خصوص مسائل زنان است. این اثر برگرفته شده از تز دکتری ایشان در دانشگاه سانتا‌باربارا کالیفرنیا است که در سال ۲۰۰۸ دفاع شده است. ایشان دارای مقالات و سخنرانی‌هایی با موضوع زنان و سیاست است که عمده توجه‌ی خود را هم در بحث زنان متوجه نوجوانان ساخته است. این کتاب در سال ۲۰۱۱م توسط انتشارات دانشگاه نیویورک منتشر شده است.

متن کتاب

این کتاب نتیجه‌ی مصاحبه‌ی جسیکا تفت با تعدادی از فعالان جنبش‌های اجتماعی و سیاسی دختر (۷۵ نفر)، در پنج شهر بزرگ در قاره آمریکا شامل؛ بثونس آیرس، ونکوور، کاراکاس، مکزیکوسیتی و سانفرانسیسکو است. نویسنده از پاییز سال ۲۰۰۵م مسافرت به این پنج شهر را آغاز نمود و یک الی دو ماه در هر یک از این شهرها به سر برده است. تفت تلاش نموده تا از طریق مصاحبه‌های کیفی و همدلانه دیدگاه‌های آنها را کشف کند. وی برآنست که مطالعاتی که درباره‌ی جنبش‌های اجتماعی در دهه ۶۰م انجام شده است، بیشتر بر تجارب جنبش‌های جوانان دانشگاهی پرداخته است و کمتر به تجارب دانش‌آموزان و نوجوانان در جنبش‌های اجتماعی پرداخته شده است. این در حالی است که به نظر ایشان تغییر اقتصاد از اقتصاد معیشتی به اقتصاد صنعتی، جوانان و نوجوانان را به عنوان نیروی کار وارد عرصه‌ی اجتماع نموده است. این موضوع در خصوص دختران نوجوان که از طریق کار خانگی، خدمتکاری رستوران‌ها و هتل‌ها وارد عرصه‌ی کار شده‌اند، مشهود است.

این کتاب در دو بخش و هشت فصل که شامل مقدمه و نتیجه‌گیری است به زیور طبع آراسته شده است. نویسنده با توجه به یافته‌های خود از مصاحبه با فعالان نوجوان دختر فصول کتاب خود را حول محور هویت قرار داده و از دو جنبه‌ی سلبی و ایجابی به آن می‌پردازد. در مقدمه نویسنده به طرح نقل قول‌ها و مشاهدات خود در پنج شهر مذکور می‌پردازد. روشی که بر آن اسلوب در سرتاسر کتاب به طرح سخنان فعالان جنبش‌ها و مشاهدات پرداخته است.

در بخش اول کتاب نوجوانان دختر از جنبه‌ی سلبی به مسأله‌ی هویت دخترانه خود نگاه کرده و خواهان تغییر این نگرش به نوبه خود می‌باشند. در این بخش دختران بر سه نکته تأکید می‌کنند؛ اول اینکه، ما افلیا^۱ (معشوقه هملت) نیستیم در واقع در این بخش دختران در صدد نفی دیدگاه‌های منفعلانه و زنانه به دختران هستند و از اینکه نقش‌های معشوق و طفیلی مرد را برعهده بگیرند، خرسند نیستند. دوم اینکه، ما آینده‌ای نداریم در واقع به دنبال ساختن آینده همراه با عدالت آموزشی، حرفه‌ای، سیاسی برای خود و جامعه هستند نه اینکه آینده و سرنوشت برای آنها نوشته شود. سوم اینکه، ما دختر نیستیم؛ بدین معنا که باید تعریفی نو و جدید از هویت دخترانه ارائه داد و جلب نظر اجتماع به دختران جوان براساس ویژگی‌های جنسیتی و ظرایف زنانه را قبول نداشته و خواهان مشارکت دختران در نقش‌های سازنده و مردانه‌ی جامعه می‌باشند.

در بخش دوم کتاب، از جنبه ایجابی به مسأله‌ی هویت فعال دختران پرداخته است و موضوعاتی همچون تلاش دختران در زمینه‌های کارگاه‌های آموزشی بر تجارب عادلانه، تلاش مؤثر در جهت عدالت اجتماعی ملی و جهانی، تظاهرات علیه خصوصی‌سازی آموزشی، تافت هویت فعال نوجوانان دختر را در سه فصل مورد بررسی قرار داده است.

1. Ophelia

فصل اول، تحت عنوان خیابان کلاس درس ماست؛ دختران نوجوان بر این نکته پافشاری می‌کنند که شیوه‌های سیاست جمعی و جنبش‌های سیاسی که از طریق فعالیت‌های خیابانی توسط دختران دنبال می‌شود، در واقع نوعی یادگیری سیاسی است که به جای کلاس در کنش فعال سیاسی به دست می‌آید. در فصل دوم، تحت عنوان پیوستن به حزب؛ بر این نکته اشاره می‌شود که هویت فعال و ایجابی نوجوانان دختر از طریق سیاست‌های مشارکتی به دست می‌آید و نوجوانان دختر همپای دیگر نوجوانان خواهان تغییرات سیاسی و اجتماعی می‌باشند. در فصل سوم، به موضوع روحیه بخش بودن و امید بخش بودن دختران نوجوان در جنبش‌های اجتماعی و سیاسی پرداخته است و از نظر آنان امید در جنبش‌های اجتماعی و سیاسی موجب تداوم فعالیت‌های جنبش‌ها تا رسیدن به نتیجه می‌گردد. به نظر این فعالان اجتماعی امید یک احساس صرف نیست، بلکه یک مشارکت در عمل اجتماعی می‌باشد.

نقد محتوایی

کتاب از نظر ادبیات پژوهش بسیار ضعیف می‌باشد و علیرغم اینکه نویسنده معتقد است تا کنون کاری مستقل در زمینه‌ی فعالیت‌های دختران نوجوان انجام نشده است، اما بهتر بود به کتاب‌هایی که به صورت مختصر به این بحث پرداخته‌اند اشاره می‌شد، و بیان می‌شد که تحقیق وی چه نکاتی به مطالب قبلی اضافه کرده است. این درحالی است که اکنون مشخص نیست که یافته‌های وی در این کتاب توسط دیگران اشاره شده است یا خیر؟ به عبارت بهتر خواننده از درک نوآوری کتاب عاجز است. نکته‌ی حایز اهمیت دیگر آن است که کتاب از فقر تئوریک عمیقی رنج می‌برد و در هیچ کجای آن چارچوب و یا مدلی برای تحلیل رفتار دختران نوجوان ارائه نمی‌شود. در حالیکه نکته‌ی مهمتر این است که این کتاب در حوزه‌ی مباحث جنبش‌های اجتماعی به رشته‌ی تحریر درآمده است، در حالیکه نه

تنها به تبیین تئوریک این مفهوم پرداخته نشده است، بلکه در این کتاب جای یک تعریف مختصر از جنبش‌های اجتماعی خالی است که این خود یک نقیصه است.

نقد روشی

روش‌های درون فهمی و مصاحبه‌های کیفی علیرغم قابلیت‌های فراوان صرفاً به توصیف واقعیت‌های موجود می‌پردازد، اما کمتر به تعیین روابط علی میان پدیده‌ها پرداخته می‌شود؛ اینکه چرا نوجوانان دختر به دنبال چنین هویت فعالی هستند و چه عواملی به عنوان متغیر مستقل منجر به این وضعیت اجتماعی می‌شود، پرداخته نمی‌شود.

در این روش مصاحبه‌های کیفی و عمیق نمی‌تواند رهایی بخش و کارگشا باشد و صرفاً توصیف وضعیت موجود است. در حالی که خواسته‌های این دختران نوجوان در واقع به موج دوم جنبش‌های فمینیستی و اندیشه‌ی افرادی همچون سیمون دوبووار، جولیا کریستوا، ویرجینیا ولف، لوس ایریگری نزدیک بوده، این در حالی است که موج دوم آنقدر مورد انتقاد قرار گرفته است که موج سوم فمینیسم به راه افتاده است. در واقع تلاش نوجوانان دختر برای انجام وظایف مردانه و عدم توجه به وظایف زنانگی خود، امروزه حتی میان روشنفکران فمینیست نیز طرفدار ندارد. همچنین نگرش موج دوم، تأثیرات بسیار مخربی بر روابط خانواده در غرب وارد ساخت که امروزه به دنبال ترمیم آن می‌باشد.

نتیجه‌گیری

جسیکا تفت در این کتاب با سنت شکنی از تحقیقات پوزیتیویستی مبتنی بر تجربه‌گرایی در علوم اجتماعی، تلاش نموده است تا از طریق روش درون فهمی و به نوعی روش هرمنوتیکی، به تحلیل رفتارها و کنش‌های اجتماعی و سیاسی دختران نوجوان با تمرکز بر دیدگاه آنها نسبت به پدیده‌ها بپردازد. بنابراین به جای تکیه بر روش‌های پراشتباه کمی و

آماری، با تعدادی از فعالان جنبش‌های اجتماعی و سیاسی دختر در پنج شهر بزرگ در قاره آمریکا به مصاحبه پرداخته است.

این کتاب برای اولین بار به صورت مستقل به بحث نقش نوجوانان دختر در جنبش‌های اجتماعی و سیاسی می‌پردازد.

در مجموع این کتاب ضمن آنکه برای محققانی که در حوزه‌ی جنبش‌های اجتماعی کار می‌کنند، مفید است؛ به لحاظ روش پژوهش می‌تواند الگوی جدیدی برای محققان علوم سیاسی و روابط بین‌الملل کشور باشد که غالباً اسیر روش‌های پوزیتیویستی می‌باشند. مطالعه‌ی کتاب مذکور را به کلیه‌ی محققان، دانشجویان و استادان علوم سیاسی و روابط بین‌الملل توصیه می‌نمایم.